

Una eina per viatjar en el temps

VERT I PLANAS, Josep
*Carros, tartanes i galeres - carreters i ferrers -
Oficis en el record*
Museu del Montgrí i del Baix Ter
Olot, 1992. 175 pp.

de Ramon Alberch entre els antecedents històrics de la professió. Sorpren el llarg i tortuós camí de la supervivència d'uns professionals que han patit en el seu ofici les contradiccions i les transformacions de tota una societat. L'èpica de la lluita competencial entre els enginyers, els arquitectes i els mestres d'obres està present al llarg dels esvalotats segles XIX i XX. Les últimes dècades són analitzades per Francesc X. Bosch des de l'òptica professional. És la part més actual del treball i que correspon a la vertadera expansió de la professió en la seva adaptació a les noves necessitats del sector. Finalment, Narcís Jordi Aragó comenta la casa de la Punxa, obra cabdal de Masó i seu de l'actual Col·legi, des del seu doble vessant d'edifici modernista i com a símbol d'una professió en puixança, i constitueix l'últim capítol del llibre. Un final en què, escrupolosament, els autors no s'han atrevit en cap moment a passar de la ratlla del mateix present. No sé si aquest possible repte els hi va fer por, ha estat per manca de temps o bé simplement aquest interessant apartat no es contemplava en el contracte. Els encuriós lectors ens hem quedat, això sí, una mica bocabadats, conscients que la història continua. Però, ara per ara, sabem que, malgrat els anys, la pedra, natural o artificial, continua essent la protagonista. Una pedra que ha madurat i, encara que s'hagi fet gran abans d'hora, els aparelladors i els arquitectes tècnics saben que és la millor identitat d'una professió. Una professió que gaudeix de la maduresa i l'agraïment d'una societat que vertaderament la reconeix i la necessita. El llibre així ho evidencia.

Ramon Ripoll

Si els carruatges —i els automòbils d'ara— han servit o serveixen per viatjar a través de l'espai, el llibre que anem a comentar —que parla de carros i tartanes— és una eina doblement excel·lent per viatjar a través del temps.

L'autor, Josep Vert i Planas, de Torroella de Montgrí, és una d'aquestes persones que són claus en l'activitat cultural dels pobles, que parteixen de l'afecció però que, emportades per un ampli ventall d'inquietuds i d'il·lusions, s'interessen per temes diversos que arriben a dominar. El ventall de Josep Vert va des de les remotes èpoques prehistòriques —ningú com ell pot donar raó de les primeres prospeccions al Cau del Duc, al massís del Montgrí— fins als oficis, extingits, com el dels carreters i dels ferrers, sobre els quals acaba de publicar un documentat volum, emparat econòmicament per la Direcció General de Transports de la Generalitat, la Diputació i la Caixa de Girona i emmarcat dins de les publicacions del Museu

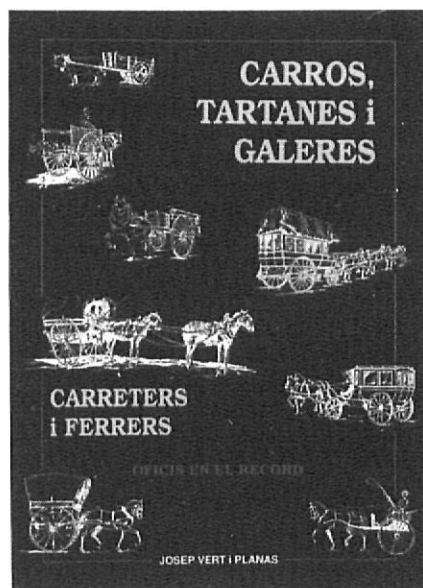
del Montgrí i del Baix Ter. És clar que, en aquest darrer cas, Josep Vert ens parla de l'ofici ancestral de la seva família i, per tant, encara en coneix millor totes les vicissituds.

El llibre, que és la primera part d'una projectada trilogia dedicada a la carrosseria i al transport, abraça des de l'estudi de l'ofici de carreter —a partir de l'antiguitat— i de les condicions de treball, eines emprades, parts integrants de carros i carruatges, fusta utilitzada —espècies, tipus, mesures, procés...— fins a l'anàlisi d'un element tan important com la roda, amb les diverses tipologies i les respectives parts bàsiques: el botó, els raigs, les corbes, el ferratge... Precisament aquest darrer concepte permet la introducció en el món del ferro i del ferrer. S'estudia l'artesà, les seves eines, la fornà i la forja, els clavetaires, les expressions sobre el tractament del ferro, les grafies representatives dels oficis de ferrer i carreter visibles a les llindes d'algunes portalades, etc. A continuació s'estudia la mecanització del carretam i l'aplicació de l'electricitat i dels motors.

Hi ha un capítol, dedicat als cotxes de cavalls i les tartanes que treu un excel·lent partit dels apunts i llibres d'anotacions de la família Vert, de Torroella, i evoca, amb gran luxe de detalls, tota una tipologia de vehicles de tracció animal que foren els precursors dels automòbils actuals.

Per conèixer millor una època —de 1890 a 1920— i poder fer comparacions amb l'actualitat, l'autor ens ofereix un llistat d'articles amb els respectius preus. També ens il·lustra sobre l'expansió comarcal dels carreters de Torroella i el volum de la seva producció. Coneixem, fins i tot, molts noms de clients, alguns dels quals són relacionables amb els fundadors d'empreses de transport posteriors.

Resulta interessant saber com neixen les associacions i confraries de carreters i ferrers i com els artesans de les nostres

contrades també s'associen i redacten els corresponents estatuts.

L'obra va acompanyada encara de diversos apèndixs amb abundosa informació documental complementària. No menys interessant resulta el repertori del final del llibre que aplega el vocabulari propi dels oficis estudiats. També trobem una mínima bibliografia i la referència als arxius que poden ésser útils, si s'escau.

Val la pena ressaltar la riquesa de dibuixos —del mateix autor—, des de tots els angles i perspectives, que il·lustren l'obra i fan entenedors els comentaris, i unes quantes fotografies —algunes d'època— que són una sorpresa per a la gent de les generacions actuals, però que per als que hem enllaçat temps diferents tenen un regust especial i conviden, vulgues que no, a aquell viatge, aquesta vegada sentimental i nostàlgic, al qual feiem referència en començar.

El llibre de Josep Vert és d'aquells que, en acabar de llegir-lo, arribes a la conclusió que era necessari que existís i que, realment, algú l'havia de fer. Allò difícil, a vegades, és trobar aquesta persona que rescata per a la posteritat la memòria d'un ofici, d'uns sistemes de vida, d'uns costums... Sortosament, en aquest cas, no es podia trobar un autor que ho treballés amb més coneixement de causa, amb més ganes i amb més encert, que Josep Vert i Planas. Celebrem-ho.

Joan Domènech i Moner

JOSEP MATAS i BALAGUER

Bibliografia del Baix Empordà

Consell Comarcal del Baix Empordà
LA BISBAL D'EMPORDÀ
1991

El llibre de llibres del Baix Empordà

MATAS i BALAGUER, Josep
Bibliografia del Baix Empordà.
Consell Comarcal del Baix Empordà,
La Bisbal d'Empordà, 1991.

Si és veritat allò que es diu que l'Empordà és segurament la comarca que més ha inspirat i més tinta ha fet vessar, tant des del punt de vista literari com historiogràfic, és evident que el territori d'aquesta comarca, conegut oficialment per Baix Empordà d'ençà de la divisió territorial del 1936, hi ha posat molt de la seva part.

Tenim ara ja ocasió de constatar-ho en fer-se realitat aquest llibre de llibres, esperat de temps, que és la *Bibliografia del Baix Empordà* i del qual és autor l'historiador i arxiver bisbalenc Josep Matas i Balaguer. En efecte, després de set anys de treball, en Pep Matas veu concloua una feina que potser havia arribat a semblar inacabable, però que finalment ha vist la llum gràcies a l'esforç i a la perseverança propis de l'autor i a la bona disposició del Consell Comarcal del Baix Empordà que finalment s'ha fet càrrec de l'edició.

La immensitat de la producció bibliogràfica existent sobre el Baix Empordà feia temps que demanava una recopilació i ordenació sistemàtica com la que aquí se'ns presenta.

És ben manifest que la recerca, exponent clar de la vitalitat cultural d'un país, requereix cada cop més d'instruments de treball que la facilitin, l'estimulin i l'ajudin a planificar. En aquest sentit, hem de dir d'entrada, encara que sembli un tòpic, que la *Bibliografia del Baix Empordà* més que un llibre constitueix una important eina de treball encaminada a accomplir tals finalitats.

Però la idea de la present *Bibliografia*, cal recordar-ho, s'emmarcava dins un projecte més ampli que al començament de la dècada dels vuitanta encoratjava un grup de joves historiadors vinculats al món dels arxius (Ramon Alberch, Joan Boadas, Josep Matas, Isidre Prades i Josep Temporal) i que pretenia dotar cadascuna de les comarques gironines de la seva correspo-

nent bibliografia. El coneixement de les fonts documentals i bibliogràfiques que exigia l'interès creixent per la nova Història local (saber amb què es comptava), així com l'existència de precedents similars (encara que per àmbits més restringits) tan útils com eren i encara són, per citar un exemple, el *Repertorio de Índices* editat per la Diputació l'any 1976, reafirmaven la utilitat i necessitat d'aquestes eines de treball.

Tanmateix, com explica en Pep Matas en la introducció del seu llibre, l'any 1986, ben avançats els treballs de recopilació portats a terme pels esmentats historiadors, la feina quedà paralizada davant la falta (incomprendible i inexplicable) d'unes perspectives clares de publicació per part de les institucions que ho havien de fer possible.

Llevat de la *Bibliografia* que Ramon Alberch i Joaquim Nadal dedicaren a Girona ciutat (l'any 1982) i que venia a obrir la projectada col·lecció de bibliografies, ara per ara la del Baix Empordà s'erigeix com l'única d'aquelles que ha reeixit.

Pel que fa a l'estructura del llibre, trobem en primer lloc el recull bibliogràfic pròpiament dit, constituït per prop de 5.000 referències corresponents a llibres, fulletons i articles, ordenats cronològicament per data de publicació i prèviament classificats d'acord amb les següents entrades: Empordà, Baix Empordà, Costa Brava, i una per cadascun dels municipis que constitueixen la comarca. S'ha de destacar l'exhaustivitat del recull, fruit d'una pacient i sistemàtica labor de buidatge d'un gran nombre de biblioteques i hemeroteques no només gironines sinó també barcelonines. Fa la impressió que no s'hagi pogut escapar res (i si no, intenteu fer-ne la prova). Hom pot trobar des de la referència a una obra publicada al segle XVII fins a l'article més impensat i recòndit en un programa de Festa Major de fa quatre dies.

És un encert que al costat de les dades